

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Ramadan in de post-seculiere samenleving

12 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- verlichtingsfundamentalisme: laïciteit: verbannen van religie uit openbaar onderwijs en politiek 1
- verlichtingsvijandig multiculturalisme: multiculturalisme: verschillende culturen en religies mogen worden vertegenwoordigd in onderwijs en politiek 1
- een uitleg over het verschil tussen secularisering en secularisme: secularisering is descriptief en secularisme normatief 2

voorbeeld van een goed antwoord:

- De karikatuur van het Verlichtingsfundamentalisme is te herkennen in de Franse laïciteit waarin religie volledig wordt verbannen uit het openbaar onderwijs en de politiek 1
- De karikatuur van het Verlichtingsvijandig multiculturalisme is te herkennen in het Nederlandse multiculturalisme waarin bijvoorbeeld hoofddoeken op school zijn toegestaan of christelijke partijen deel uitmaken van het politiek systeem 1
- De term 'secularisering' is een beschrijvende term die doelt op de feitelijke afname in de moderne wereld van het maatschappelijke en politieke belang van religie. Secularisme behelst de politiek-filosofische opvatting dat de openbare rol van religie aan banden moet worden gelegd omdat het niet in de publieke sfeer hoort. Het verschil tussen secularisering en secularisme is dat secularisering descriptief is en secularisme normatief 2

13 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- het onderscheid tussen publiek en privé als resultaat van machtsuitoefening volgens Foucault: de moderne individualiserende pastorale macht produceert door middel van disciplineren en normaliseren het onderscheid publiek-privé 2
- een moeilijkheid waartoe strikte scheiding publiek-privé leidt 1
- de houding die Foucault bepleit: verzet tegen individualisering / onderscheid publiek-privé 1

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> Volgens Foucault heeft de moderne machtsuitoefening een religieuze oorsprong die teruggaat tot de voormoderne pastorale zorg om het individuele zielenheil. In de moderne samenleving is deze religieuze machtspraktijk doorgedrongen in allerlei sociale instituties die zich bezig houden met de zorg om het individu. Op deze manier individualiseert de moderne pastorale macht en produceert ze, in combinatie met de centraliserende macht, een privé-sfeer tegenover de publieke sfeer. De disciplinerende tot en normalisering van het onderscheid tussen privé-sfeer en publieke sfeer is aldus te beschouwen als het gevolg van de moderne machtsuitoefening Een probleem ten aanzien van het strikte onderscheid tussen privé en publieke sfeer is dat religie niet een strikte privé-aangelegenheid is, maar ook niet eenduidig tot de publieke sfeer behoort Foucault zou pleiten voor kritiek en verzet, zoals hij bij elke machtsuitoefening pleit voor verzet en een kritische houding 	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p>

14 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een eigen standpunt en bijbehorende argumentatie met betrekking tot Habermas' voorwaarde van rationele rechtvaardigheid 1
- drie van de volgende concrete eisen van Habermas: 3
 - het afzien van geweld,
 - het accepteren van individuele gewetensvrijheid,
 - het aanvaarden van de grondwet,
 - het aanvaarden van gezag van de wetenschappen.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik ben het ondanks de problemen die zijn benaderingswijze oplevert eens met de voorwaarde die Habermas stelt aan de inbreng van religieuze taal in de politieke meningsvorming, namelijk dat deze rationeel rechtvaardigbaar moet zijn. In de politieke meningsvorming mag wat mij betreft het geloof niet als laatste argument worden gebruikt voor een standpunt omdat er dan geen grond meer is om te debatteren met 'andersgelovigen': er is een gemeenschappelijke grond of ruimte nodig om van gedachten te wisselen zonder autoriteit van buiten. Deze ruimte kan geboden worden door rationele rechtvaardiging, als men het tenminste over de aard van deze rationaliteit eens kan worden 1
- Om deze reden zal er van geweld moeten worden afgezien. Geweld zou, behalve individuen zelf, ook de gemeenschappelijke ruimte bedreigen en daarmee alsnog de mogelijkheid tot open debat teniet kunnen doen. In feite zal om dezelfde reden de individuele gewetensvrijheid moeten worden geaccepteerd, evenals de grondwet (of het gezag van de wetenschappen) 3

Vraag	Antwoord	Scores
15	<p>maximumscore 2</p> <p>Een goed antwoord bevat een argumentatie dat Locke het eens zou kunnen zijn met Ramadan: waarden kunnen, als innerlijke overtuiging, evenmin worden afgedwongen als geloof en dus ook niet worden opgelegd.</p> <p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Locke zou het eens zijn met Ramadan dat niemand aan anderen waarden op kan leggen. Zo kan bijvoorbeeld niemand geloven op bevel van een ander, kan innerlijk geloof niet door uitwendige macht worden afgedwongen en berust het overnemen van een geloof op welwillendheid en argumentatie • Het hebben van of hechten aan waarden is evengoed als geloven gebaseerd op innerlijke overtuiging. Deze innerlijke overtuiging kan niet worden afgedwongen en men kan daarom ook niet werkelijk hechten aan waarden op bevel van een ander maar slechts op basis van welwillendheid en argumentatie. Waarden kunnen dus evenmin als geloof worden opgelegd 	<p>1</p> <p>1</p>
16	<p>maximumscore 5</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • een uitleg over overlappende consensus: a) alleen formele of procedurele principes van politieke rechtvaardigheid en b) geen aanspraak op gemeenschappelijke (religieuze) oorsprong • het onderscheid met twee andere vormen van secularisme: geen gemeenschappelijke basis in religieuze overtuigingen noch gebaseerd op rationaliteit van de Verlichting • een uitleg in hoeverre Ramadan past binnen het overlappende consensus model van Taylor: niet een gemeenschappelijke religieuze basis • maar normen en wetten en werken aan respect voor diversiteit van overtuigingen 	<p>2</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	<p>voorbeeld van een goed antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> De overlappende consensus is volgens Taylor de enige vorm van secularisme die houdbaar is als (rechtvaardige) opzet voor de moderne democratische samenlevingen. Het kent alleen formele of procedurele principes van politieke rechtvaardigheid en kan overal worden ingevoerd omdat het berust op neutrale en universele eisen van rechtvaardigheid in een moderne democratie Het maakt geen aanspraak op een gemeenschappelijke (religieuze) oorsprong en eenieder die bijdraagt aan de overlappende consensus moet dit onderbrengen in een eigen groter goed. Er is algemeen democratisch kiesrecht en direct burgerschap dat niet gebaseerd is op religie. Op deze wijze kan worden gewerkt aan respect voor diversiteit van overtuigingen en aan consensus over ethiek Het model van overeenkomstige ethiek is gebaseerd op gemeenschappelijke morele overtuigingen van verschillende religieuze groepen, terwijl het model van onafhankelijke ethiek zich rechtvaardigt op rationale politieke gronden vanuit de Verlichting Ramadan lijkt zich prima te kunnen vinden in een secularisme gebaseerd op formele of procedurele principes van politieke rechtvaardigheid. Zo pleit hij voor duidelijke normen, regels en wetten in de politieke samenleving zodat dit juridische raamwerk ruimte biedt aan diversiteit, waarbij burgers het gevoel nodig hebben erbij te horen Hij lijkt geen gemeenschappelijke basis te zoeken in verschillende religies en daarmee niet te zoeken naar een gemeenschappelijke oorsprong. Eerder omarmt hij de rationaliteit van de Verlichting. Of hij zou kiezen voor het overlappende consensusmodel blijkt niet duidelijk uit de tekst 13, maar hij zou zeer instemmen met het werken aan respect voor diversiteit van overtuigingen. De consensus over ethiek heeft bij 'het nieuwe wij' van Ramadan echter meer de vorm van 'eens zijn dat je het niet eens bent', maar hij zal er mee instemmen dat er geen gezamenlijke waarden worden vastgelegd 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
17	<p>maximumscore 3</p> <p>Een goed antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> een rechtvaardiging van een gewelddadige revolutie op basis van individuele gewetensvrijheid volgens Qutb: legitieme politieke soevereiniteit alleen bij God a) waarom dit ingaat tegen Ramadan: De Nederlandse staat dringt door in de privé-sfeer waardoor het onmogelijk is een goede moslim te zijn b) waarom dit ingaat tegen Taylor: Legitieme soevereiniteit van God sluit andersdenkenden uit: er kan naast de legitieme politieke soevereiniteit van God niet nog een andere worden gecreëerd 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
	voorbeeld van een goed antwoord:	
	<ul style="list-style-type: none">• Volgens Qutb zijn er redenen waarom je geweld tegen de staat mag gebruiken, want de legitieme politieke soevereiniteit ligt alleen bij God	1
	<ul style="list-style-type: none">• a) Dit gaat in tegen het standpunt van Ramadan die stelt dat de Nederlandse wet geen enkel excuus vormt om geen goede moslim te zijn omdat niets een moslim belet om te bidden, vasten of andere dingen te doen die een moslim zou moeten doen. Volgens Qutb dringt de menselijke heerschappij echter zo ver door in de privé-sfeer dat de individuele gelovige geen goede moslim meer kan zijn	1
	<ul style="list-style-type: none">• b) Bovendien is volgens Qutb menselijke heerschappij per definitie dictatoriaal, onderdrukkend en onrechtvaardig omdat de enige legitieme politieke soevereiniteit bij God ligt, en niet bij mensen. Het is dus onmogelijk om legitieme autoriteit tot stand te brengen die diversiteit van overtuigingen, onderlinge tolerantie en gehoorzaamheid afdwingt (Taylor) omdat er al één en slechts één legitieme autoriteit is, namelijk die van God, en deze sluit andersdenkenden uit	1